

MARIA PELTOLA, TEEMU SUORSA, JUTTA KARHU & HANNU SOINI

Huoli kytkeytyy osallisuuden rajapintoihin

Ammattilaisen arki oppilashuollon näyttämöillä

Oppilashuollon ammattilaiset puhuvat resursseista, työnjaosta, omasta jaksamisesta ja asiakkaita koskevista huolista ja työyhteisön vuorovaikutuksesta. Huolipuhe kytkeytyy arjen dynamiikkaan sekä osallisuuteen ja sen rajoihin.

OPPILAS- JA OPISKELIJAHUOLLON ensisijainen tehtävä on yhteisöllinen ennalta ehkäisevä työ, jonka tavoitteena on hyvän oppimisen, terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen ja ylläpitäminen (Opetushallitus 2016, 79–80). Lain mukaan yhteisöllinen ja yksilöllinen oppilas- ja opiskelijahuolto on koulun kaikkien aikuisten tehtävä, ja sitä organisoii oppilashuoltoryhmä (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013).

Oppilashuoltotyö perustuu monialaiseen ja -ammattilliseen yhteistyöhön. Huomattava osa siitä on yhteistyön käytänteistä neuvottelua sekä eri toimijoiden tavoitteiden ja työskentelytapojen yhteensovittamista. Tarkastelemme oppilashuollon ammattilaisten huolen muotoutumista työnohjauksellisissa vertaisryhmäkeskusteluissa.

Eri alojen ammattilaiset voivat olla sitoutuneita oman alansa sisäisiin toimintamuotoihin ja ammatillisiin käytäntöihin (Højholt 2011, 83; Korhonen &

Nieminen 2010). Yhteistyö edellyttää, että toisten ammattikuntien toimintatavat tunnetaan ja kyetään puhumaan samasta asiasta, vaikka usein eri tulokulmista (Kiilakoski 2014, 114). Oma ammatillinen tausta määrittää työn perinteisiä toimintatapoja, ammatillista identiteettiä (Suhola 2017, 75) sekä käsitteellisiä työkaluja, joilla asiakkaan, eli lapsen, nuoren tai perheen, arkea ja elämisen liikerataa tulkitaan (Edwards 2012). Eri ammattiryhmien näkemykset oppilashuollon keskeisistä periaatteista painottuvat eri tavoin.

Oppilashuoltotyön haasteena on pidetty sitä, että ongelmiin reagoimisesta ei päästä niiden ehkäisemiseen. Proaktiivinen, oppilaan hyvinvointia edistävä työ on kuitenkin oppilashuollon ensisijainen tavoite (Ahtola & Niemi 2014; Suhola 2017, 19). Asiat tulevat oppilashuoltoryhmän käsittelyyn siinä vaiheessa, kun huoli on herännyt (Ahtola 2013), ja valtaosa oppilashuoltoryhmän yhteisestä ajasta menee ongelmien käsittelyyn yksitellen (Suhola 2017).

ELÄMISEN NÄYTTÄMÖITÄ OVAT ESIMERKIKSI KOTI, TYÖPAIKKA TAI KOULU.

Toimijoilla voi olla toisistaan poikkeavia käsityksiä sekä tavoitteista ja niiden saavuttamisen keinoista että ammattilaisten rooleista. Vaikka tavoitteet olisivatkin ajoittain yhteiset, käsitykset toiminnan kohteesta voivat olla moninaiset (Arnkil, Eriksson & Arnkil 2000; Leiman 2015). Jaetun ymmärryksen rakentelu ja yhteisten tavoitteiden hahmottelu on kuitenkin keskeinen osa työtä (Kiilakoski 2014; Kontio 2013; Onnismaa 2014). Ymmärrystä auttaa eri toimijoiden arjen dynamiikan ja perustehtävien tuntemus.

Tarkastelimme tutkimuksessamme oppilashuollon ammattilaisten ohjattuja vertaisryhmäkeskusteluita, joissa osallistujat puhuivat työnsä ajankohtaisista, ratkaisemattomista kysymyksistä. Keskustelut ja niiden tutkimus olivat osa ammatillisten vuorovaikutustaitojen koulutusta. Koulutukseen integroituneessa tutkimusprosessissa oli mukana 24 oppilashuollon ammattilaista eri ammattiryhmistä. Vuoden mittaiseen koulutukseen kuuluneet ohjaus- ja ryhmäkeskustelut toteutettiin moniammatillisissa ryhmissä osana seitsemän tunnin mittaisia koulutuspäiviä.

Koulutus- ja tutkimusprosessissa syntyneitä aineistoa on tarkasteltu yhtäältä aineistolähtöisesti, selvittämällä ammattilaisten huolenaiheita. Toisaalta ammattilaisten keskustelunaiheita on jäsennetty kulttuurihistorialliseen psykologiaan (Martin 2006; Roth & Jornet 2016) kuuluvan subjektitieteellisen lähestymistavan avulla (Holzkamp 1983; Silvonen 1987; Suorsa 2014). Subjektitieteellisen tutkimuksen keskiössä ovat arkielämän tutkimuksen (*conduct of everyday life*) peruskäsitteet.

Tutkimus vastaa ensinnäkin kysymykseen, 1) millaisia ulottuvuuksia huolista puhuminen saa ammattilaisten ohjatuissa vertaisryhmäkeskusteluissa. Toiseksi analyysin tuloksia suhteutetaan aiemmassa tutkimuksessa hahmottuneisiin keskeisiin arkielämän tutkimuksen

käsitteisiin ja ulottuvuuksiin (mm. Schraube & Højholt 2016) sekä mallinnetaan teoriaa siitä, 2) mitä huolipuhe kertoo ammattilaisen arjesta.

Subjektitieteellinen lähestymistapa (*Subjektwissenschaft, psychology from the standpoint of the subject*) ei ole Suomessa vielä kovin tunnettu, vaikka sen piirissä on kansainvälisesti tehty merkittäviä avauksia psykologisen ja kasvatopsykologisen tutkimuksen luonteesta (ks. esim. Schraube & Højholt 2016). Psykologian suuntauksena lähestymistapa on erityinen siinä mielessä, että subjektin kokemusta tarkastellaan erottamattomana osana sosiaalista, materiaalista ja kulttuurista ympäristöä sekä yhteiskunnallisia rakenteita (Busch-Jensen & Schraube 2019). Subjektin näkökulmaa voidaan kuvata perusteltuna osallisuutena elämisen näyttämöillä (Suorsa 2018).

OSALLISUUS JA ARKIELÄMÄ ELÄMISEN NÄYTTÄMÖILLÄ

Kun haluamme ymmärtää toista ihmistä, tarvitsemme riittävästi tietoa hänen osallisuuksistaan elämisen näyttämöillä (Dreier 1999; Højholt & Kousholt 2019; Holzkamp 2013; Suorsa 2014). Elämisen näyttämöitä (*scene*) ovat esimerkiksi koti, työpaikka tai koulu. Vuorovaikutusta auttaa olennaisesti se, että kuuntelemme – emmekä vain arvaile ja tulkitse – mistä toinen puhuu ja mitä hän tarkoittaa. Tämä vuorostaan edellyttää sitä, että annamme tilaa kertoa, mistä tulemme ja minne olemme menossa (Onnismaa 2011; Soini & Mäenpää 2012).

Arkielämän kokonaisuus muodostuu osallisuuksista eri elämisen näyttämöillä (Dreier 2011; Suorsa 2014). Osallisuudella (*participation*) tarkoitamme sitä, että toimija on aina osallinen tietyistä sosiaalisista käytänneistä kulloisellakin elämisen näyttämöllä ja väistämättä pitää yllä ja muokkaa käytänneitä sekä neuvottelee niistä (Dreier 1999, 2016; ks. myös Edwards 2012). Arkielämä ja arjessa eläminen on prosessi, jota tuotetaan yhdessä muiden kanssa, suhteessa oman arjen näyttämöihin ja asioihin, joissa ollaan osallisina. Osallisuuteen sisältyvät myös yksilön toimintaperusteet (Suorsa 2014, 65–69), eli toimijan suhtautuminen ja suhteutuminen siihen, miten asiat tapahtuvat kulloisellakin näyttämöllä.

KUKIN KOULUTETTAVA OLI VUOROLLAAN OHJAAJANA, OHJATTAVANA TAI HAVAINNOITSIJANA.

Subjektitieteellistä tutkimusta kehittäneet psykologian professorit Ernst Schraube ja Charlotte Højholt (2016) kuvaavat arkielämän osallisuuksien ja arjessa elämisen muodostuvan rutiineista, päivittäisistä käytänteistä ja yllättävistä käänteistä (ks. myös Dreier 2011). Rutiinit ja henkilökohtaiset toimintatavat edellyttävät järjestelyjä, priorisointia ja ongelmanratkaisua (Edwards 2005; Højholt & Schraube 2016; Højholt 2016). Rutiinien luominen saattaa vaatia paljonkin työtä, mutta toimiessaan rutiinit vapauttavat voimavaroja muuhun, vähentävät havainnoinnin, neuvottelun tai pientenkin ratkaisujen perustelun tarvetta sekä luovat turvallisuutta ja ennakoitavuutta.

Arkielämään kuuluvat lisäksi yllättävät käänteet, uudet ristiriitaiset vaatimukset tai ennakoimattomat haasteet (Højholt & Schraube 2016). Muutokset voivat olla jatkuvia vaatimuksia toimia toisin ja muuttaa aiempia rutiineja (ks. esim. Eteläpelto, Heiskanen & Collin 2011; Kalliomäki-Levanto 2009). Monialainen yhteistyö tuo jatkuvasti eteen tilanteita, joissa rutiinit ja toimintatavat ovat eri toimijoiden kesken erilaisia ja vaativat neuvottelua (Edwards 2012, 2005).

Rutiinien ja jatkuvien muutosten lisäksi elämään kuuluvat olennaisina sen palasten yhteen sovittaminen ja järjeistäminen, kertominen loogisiksi kokonaisuuksiksi (Dreier 2011; Højholt 2016). Tässä kaiken järjeistämässä tulevat ainakin osittain näkyväksi toimijan historia- ja tulevaisuusnäkökulmat. Se, mistä olemme tulossa ja minne olemme menossa värittää havaintoja ja rakentaa käsitystä ja kokemusta omista toimintamahdollisuuksista ja -rajoituksista (Suorsa 2018). Lopulta koko tämä osallisuuksien kokonaisuus elämisen eri näyttämöillä määrittää arjen ratkaisuja perusteluineen (Dreier 2011; Højholt 2016; Holzkamp 1983; Suorsa 2014, 2015). Arkielämän tutkimuksen peruskäsitteiden, kuten osallisuuden, rutiinien,

muutosten, tavoitteiden, perusteluiden ja toimintamahdollisuuksien, avulla tulkitsimme huolipuheesta avautuvaa ammattilaisten arjen kokonaisuutta.

AINEISTO, MENETELMÄT JA ANALYYSI

Tutkimuksen aineisto tuotettiin ammatillisten vuorovaikutustaitojen koulutuksen yhteydessä (ks. Soini, Rantanen & Suorsa 2012; Suorsa 2014). Koulutus oli osa yliopiston ja kaupungin välistä yhteistyötä. Tavoitteena oli tarjota osallistujille sekä työnhajauksellista tukea että ammatillisten vuorovaikutustaitojen täydennyskoulutusta. Osallistajat työskentelivät muun muassa koulukuraattoreina, psykologeina, rehtoreina, aineen- ja luokanopettajina sekä erityisopettajina perusopetuksen kentällä esiopetus mukaan lukien. Koulutukseen kuului vertaisryhmissä toteutettavia ohjausharjoituksia, jotka videoitiin koulutus- ja tutkimustarkoituksessa. Koulutettaville kerrottiin etukäteen koulutus- ja tutkimusprosessin rakenteesta, ja heiltä pyydettiin kirjalliset suostumukset. Harjoituksissa käytettiin konsultatiivista työtettä, eli kukin koulutettava oli vuorollaan ohjaajana, ohjattavana tai havainnoitsijana (Soini & Mäenpää 2012; Soini, Rantanen & Suorsa 2012).

Vertaisryhmätilanteiden ohjeistuksena oli, että ”ohjattavan roolissa oleva tuo ohjauskeskusteluun jonkin omaan työhönsä sisältyvän, henkilökohtaisesti merkityksellisen ja ratkaisemattoman kysymyksen”. Ohjauskeskustelun tavoitteena oli tukea ohjattavaa kokemuksensa ja toimintansa jäsentämisessä.

Subjektin näkökulman ja osallisuuden vahvistaminen tutkimuksessamme tarkoittaa ensinnäkin sitä, että ammattilainen tuo käsittelyyn itse valitsemansa ajankohtaisen teeman tai huolen. Toiseksi ohjauksessa, ohjausmenetelmän keinoin, luodaan tilaa kokemuksen jäsentämiselle. Yhtäältä huomio kohdistetaan toimijan arkeen ja kokemukseen: mitä tein, mitä tunsin, mitä ajattelin? Toisaalta huomiota ohjataan subjektin perusteluihin: miksi? Kolmanneksi koulutettavat olivat mukana analyysivaiheissa keskustelemassa tuloksista ja kehittämässä uuden tiedon pohjalta uusia yhteistyön vaiheita. Nämä vaiheet kumpuavat subjektitieteellisen tutkimuksen kehiksestä ja ovat samalla tutkimuksen eettisiä valintoja.

OMAN TYÖYHTEISÖN JÄSENYYS JA JAKSAMINEN NOUSEVAT ESIIN HUOLIPUHEESSA.

Tutkimuksen ensimmäisessä vaiheessa koulutaja-tutkija (TS) tuotti videotallenteen perusteella tiivistelmät tilanteesta, jota koulutettavat kuvasivat asiakkaan roolissa. Perustelumallin muotoiseen tiivistelmään sisällytettiin kertojan näkökulmasta 1) tilanne, 2) omat tunteet, ajatukset ja toiminta, 3) toimintaperusteet sekä 4) mitä teen seuraavaksi (ks. Suorsa 2014). Seuraavassa vaiheessa tiivistelmät esiteltiin koulutettaville mahdollisia korjauksia ja tarkennuksia varten.

Tutkija (MP) analysoi koulutuksen aikana rakennetut tiivistelmät aineistolähtöisesti, jatkuvan vertailun menetelmällä (ks. Charmaz 2014; Glaser & Strauss 1967; Silvonon & Keso 1999) ja keskittyi erityisesti niihin kiteytettyjen huolen teemojen tunnistamiseen ja jäsentämiseen. Tiivistelmäaineiston käsittelyä ohjasi aluksi ensimmäinen tutkimuskysymys, ”millaisia ulottuvuuksia huolista puhumien saa ammattilaisten ohjatuissa vertaisryhmäkeskusteluissa”.

Tiivistelmistä eroteltiin kohdat, joissa huolenaihe tai puheenaihe vaihtui. Tämän jälkeen huolet saivat alustavat nimet, jotka olivat mahdollisimman yksityiskohtaisia ja kuvaavia (Glaser & Strauss 1967). Näin syntyneitä merkitysyksiköitä vertailtiin, ja samanlaisuuden perusteella muodostettiin ensin alakategorioita. Samanlaiset alakategoriat taas muodostivat pääkategoriat. Kategorioiden muodostamisen periaatteita arvioitiin tutkimusryhmässä (erit. MP, JK), ja alustavia tuloksia esiteltiin koulutettaville.

Kun huolipuheen kategoriat olivat muotoutuneet, etsimme vastausta toiseen tutkimuskysymykseen, ”mitä huolipuhe kertoo ammattilaisten työn arjesta”. Hyödynsimme aineistolähtöiseen ankkuroituun teoriaan kuuluvan teorian rakentamisen askeleita (mm. Silvonon & Keso 1999; Glaser &

Holton 2004). Käytännössä mallinsimme teorian vertailemalla ja lukemalla rinnakkain alkuperäistä 48 tiivistelmän aineistoa ja muodostettuja merkitysyksiköitä, huolipuheen kategoriamallia (**taulukko 1**) ja arkielämän tutkimuksen peruskäsitteitä.

Kiinnitimme huomiota arkielämän tutkimuksen teoreettisen kehityksen pohjalta osallisuuden, rutiinin ja muutosten kuvauksiin, toiminnan tavoitteisiin ja perusteluihin sekä toimintamahdollisuuksiin. Etsimme materiaalista samankaltaisuuksia ja toistuvuutta sekä arvioimme, oliko löydettävissä jokin ydin, joka näkyi huolipuheessa ohjauskeskustelussa käsitellystä temasta riippumatta.

AMMATTILAISEN HUOLIPUHE

Oppilashuollon ammattilaisten huolipuheessa ovat vahvasti läsnä työkentän ajankohtaisten teemojen lisäksi työyhteisön jäsenenä oleminen ja oma jaksaminen. Jotakin teemaa koskeva huoli voi olla pientä tai myönteistä, toimijaa aktivoivaa huolehtimista. Jokin toinen huoli taas voi olla kuormittava ja voimia vievä. Sen lisäksi, että puhutaan huolista, kokemukset ja kuvaukset kertovat ajankohtaisista senhetkisistä yhteiskunnallisista ilmiöistä ja rakenteista. Esimerkistä käyvät ajankohtaiset muutokset tai kehityssuunnat yleisen, tehostetun ja erityisen tuen rajanvedoissa ja työtehtävissä. Ammattiryhmäkohtaisista eroista huolimatta arjessa on monia professioiden rajat ylittäviä tekijöitä, joihin kunkin on suhteuduttava omista lähtökohdistaan käsin.

Analyysivaiheiden tuloksena syntynyt kategoriamalli (**taulukko 1**) muodostuu viidestä pääkategoriarista alakategorioineen. Kategoriat perustuvat 143 aineistosta poimittuun ja nimettyyn huoleen, merkitysyksikköön. Resurssit, työnjako ja työtehtävien muutokset muodostavat ensimmäisen pääkategorian (1). Toiseen kategoriaan sisältyvät pohdinnat jaksamisesta ja rajoista (2). Kolmannessa pääkategoriasa ovat huolet asiakkaista: lapsesta, nuoresta tai tämän perheestä (3). Neljännen ja viidennen pääkategorian huolet koskevat työyhteisön vuorovaikutusta: kollegan epäammattimaista käytöstä (4) ja työyhteisön toimintaa, vuorovaikutusta ja kulttuuria (5).

1 Resurssit, työnjako ja työtehtävien muutokset [23]	2 Jaksaminen ja rajat [46]	3 Huoli asiakkaasta [15]	4 Kollegan epäammattimainen käytös [17]	5 Työyhteisön toiminta, vuorovaikutus ja kulttuuri [42]
<p>1.1 Työtehtävissä on osia, jotka eivät kuuluisi minulle tai jotka joku toinen osaisi paremmin, tai työtehtäviin sisältyy ristiriitaisia vaatimuksia [9]</p> <p>1.2 Muiden tahojen resurssipula vaikeuttaa omaa työtäni [5]</p> <p>1.3 Vallitsevan tilanteen mahdottomuus tai haastavuus resurssien näkökulmasta [5]</p> <p>1.4 Jotain puuttuu tai tarvitsisin jotain lisää, kuten työtilat, lisää tuntiresurssia johonkin työhön tai työnohjausta [4]</p>	<p>2.1 Toiset vetävät eri suuntaan [11]</p> <p>2.2 "Riittämisen" ja omien rajojen pohdinta [10]</p> <p>2.3 Toivottomuus tai epätietoisuus [9]</p> <p>2.4 Huoli omasta jaksamisesta tai pärjäämisestä [7]</p> <p>2.5 Tilannetta on siedettävä, en voi vaikuttaa tilanteeseen tai muu ratkaisematon ristiriita [5]</p> <p>2.6 Vaikeus ottaa tilaa vuorovaikutuksessa ja vaivata muita tai jakaa työtehtäviä [4]</p>	<p>3.1 Yksittäiset elämäntarinat, jotka mietityttävät [5]</p> <p>3.2 Yleisempi huoli lasten oireilusta, väkivallasta, perhe-tilanteista tai tuen saamisen vaikeudesta [3]</p> <p>3.3 Huoli lapsiryhmästä tai työken-tästä, kun vastuussa oleva aikuinen vaihtuu [3]</p> <p>3.4 Huoli lapsen tai nuoren pärjäämisestä hänen tilanteensa muuttuessa [2]</p> <p>3.5 Tuleeko asiakas kuulluksi? [2]</p>	<p>4.1 Tapa jolla lapsista puhutaan ja vaitiolovelvollisuuden "unohtaminen" [5]</p> <p>4.2 Vuorovaikutuksen ongelmat tietyn kollegan kanssa [5]</p> <p>4.3 Ongelmien korostaminen lisäresurssien toivossa tai erityiskoulu-siirtoihin liittyen [4]</p> <p>4.4 Työtoveri vie tilaa tai tekee asioita, joista ei ole sovittu [3]</p>	<p>5.1 Keskustelu-kulttuuri: joko negatiivisuus tai ongelmista vaikeneminen [11]</p> <p>5.2 Ammattilaisten yhteistyön ongelmat tai yhteisten pelisääntöjen puuttuminen [12]</p> <p>5.3 Palaverikäytänteiden tehottomuus [9]</p> <p>5.4 Miten saisin toiset mukaan tai ymmärtämään, miten saisin omat ideani kuuluviin [10]</p>

Taulukko 1. Huolipuheen kategoriamalli, pääkategoriat 1–5 ja niiden alakategoriat.

Pääkategoriat on järjestetty sen mukaan, miten teemat keskusteluissa tyypillisimmin kietoutuivat yhteen. Alakategoriat ovat suuruusjärjestyksessä. Aineistoesimerkeissä teemojen yhteen kietoutumista havainnollistetaan merkitsemällä alakategorioiden numerot sulkuihin teeman vaihtuessa.

Resurssit, työnjako ja työtehtävien muutokset

Resurssien ja työtehtävien merkitysyksiköt jakautuivat neljään alakategoriaan. Niistä ensimmäisessä (1.1) työntekijää kuormitti se, että omassa työssä oli osia, jotka eivät siihen kuuluisi tai jotka joku toinen osaisi tehdä paremmin, tai työtehtäviin sisältyi ristiriitaisia vaatimuksia. Esimerkiksi työnkuva oli muuttunut, tai työhön sisältyi ajankohtainen vaatimus muuttaa työtä toisentyyppiseksi, mutta muutoksia ei huomioitu palkassa tai muiden vaatimusten vähen-

tämisessä. Työnkuvaan kuulumattomia asioita tuli mukaan sitäkin kautta, että tarvittavaa ammattiapua ei ollut saatavilla, ja lapsi tai nuori luotti tähän län-nä olevaan tuttuun aikuiseen. Lisäksi oli mainintoja työnkuvan epäselvyydestä.

Toisessa alakategoriassa (1.2) muiden tahojen resurssipula vaikeutti omaa työskentelyä. Tällaisia olivat esimerkiksi perhetyön resurssien vähäisyys, se, että "jonot eivät vedä" (tiivistelmä 1), kaupungin palvelurakenne tai koulukuraattorin ja koulupsykologin vaikea saatavuus tai vaikeus saada juuri oikea ammatti-ihminen hoitamaan tilannetta.

Kolmas kategoria (1.3) sisälsi ilmauksia tilanteen mahdottomuudesta tai haastavuudesta resurssien näkökulmasta. Esimerkiksi käyvät maininnat suuresta ryhmäkoosta tai pohdinnat siitä, miten yleistä tukea voi tarjota suurelle määrälle oppilaita tai mistä erottaa milloinkin yleisen, tehostetun ja erityisen tuen raja:

”Viranomaisten taholta en useinkaan saa apua, ja on pakko keksiä omia ratkaisuja. Perhetyö ei kuulu perustyöhöni, mutta koen, että kun lapsi kertoo minulle väkivallasta eikä apua saada muualta, minun on pakko olla yhteydessä perheeseen. [--] olisi tärkeää, että kuraattori ja psykologi olisivat läsnä koulun arjessa, koska lapset eivät useinkaan ole valmiita puhumaan kohtaamistaan asioista vieraille ihmisille.” (Tiivistelmä 2)

Neljäs alakategoria (1.4) muodostui huolista, joissa kuvattiin konkreettisesti jonkin resurssin, kuten työn ohjauksen tai kunnollisten työtilojen, puuttumista.

Jaksaminen ja rajat

Eniten nimettyjä huolia, yhteensä 46, sisältyi jaksamisen ja rajojen pääkategoriaan (2). Ensimmäisessä huolen teemojen alakategoriasta (2.1) kuvattiin omaa jaksamista suhteessa työtovereihin tai työpaikkaan. Kertajat kokivat, että toiset työntekijät vetivät eri suuntaan. Kategoria kytkettykin osin viidenteen, työyhteisön toimintaa, vuorovaikutusta ja kulttuuria koskevaan pääkategoriaan. Tässä alakategoria kuitenkin sisältää kuvauksia, joissa on mukana oman jaksamisen pohdinta.

Toisessa jaksamisen alakategoriassa (2.2) on pohdintoja siitä, miten riittää kaikkialle tai minne vetää rajoja. Työntekijä esimerkiksi koki huolta siitä, että taipui toisten tahtoon, tai pohti, kuinka paljon voi joustaa omassa työnkuvassaan, jos tarvittavaa apua ei ollut saatavilla. Tämä oli suhteessa resurssi-huolten osioon (1.1): ”Työtehtävissä on osia, jotka eivät kuuluisi minulle tai jotka joku toinen osaisi paremmin, tai työtehtäviin sisältyy ristiriitaisia vaatimuksia.”

Kolmas alakategoria (2.3), epätietoisuuden tai toivottomuuden kuvaukset, sisälsi eniten tunteiden kuvauksia, toivottomuutta, epätietoisuutta, voimattomuutta sekä ilmauksia siitä, ettei ammattilainen tiedä, tekeekö oikein, mikä olisi oikea ratkaisu tai miten pitäisi edetä: ”Eteen tulevien asioiden paljouden vuoksi tuntuu välillä kuin tarpoisi suossa ja joutuu tyytymään siihen, että tekee parhaansa ja jää miettimään, onko se, tai mikään, kylliksi.” (Tiivistelmä 3)

Neljännän ryhmän (2.4) muodostivat huolet omasta jaksamisesta tai pärjäämisestä työssä tai työyhteisössä. Viidenteen ryhmään (2.5) sisältyi kuvauksia siitä, että vallitsevaa tilannetta oli siedettävä, siihen ei voinut juuri nyt vaikuttaa, tai kertoja kuvasi jotakin muuta ratkaisematonta ristiriitaa.

Oma jaksaminen yhdistyi resurssikysymyksiin ja seuraavan luvun huoliin asiakkaista ja asiakasperheistä seuraavasti:

”Kollegani, jonka kanssa olen tehnyt pitkään yhteistyötä, sairastui yllättäen. [--] ei ole henkilöitä, jotka pystyisivät korvaamaan hänen asiantuntijuutensa. Pätevän sijaisen saaminen ei luultavasti onnistu (1.2). [--] työpanostani tullaan tarvitsemaan siellä enemmän. [--] missä määrin voin oikeasti olla siellä mukana ilman, että poltan omaa jaksamistani loppuun (2.2). Olen myös huolissani sairauden vuoksi poissa olevan kollegani lapsiryhmän selviämisestä, että ryhmä saadaan toimimaan ja kukin saa tarvitsemansa tuen (3.3). Minun pitäisi myös jakaa töitä kollegani kanssa, mutta minusta on hankalaa mennä pyytämään toiselta, että voisitko tehdä minun töitani (2.6)”. (Tiivistelmä 4)

Ne tiivistelmäaineiston osat, joissa kuvattiin vaikeutta ottaa tilaa ja vaivata muita tai jakaa omia työtehtäviä muille, muodostivat jaksamisen ja rajojen kuudennen alakategorian (2.6).

Huoli asiakkaasta

Huolet lapsista, nuorista tai heidän perheistään kioutuivat resurssikysymyksiin ja huoleen omasta jaksamisesta ja omien rajojen pitämisestä työntekijänä. Kolmannessa pääkategoriassa nimettyjä huolia oli vähiten, yhteensä 15. Ensimmäisen alakategorian muodostivat yksittäiset asiakkaiden elämäntarinat (3.1), jotka olivat jääneet erityisesti mietittävään. Toinen alakategoria sisälsi yleistä huolipuhetta, joka liittyi lasten oireiluun, väkivaltaan, perhetilanteisiin tai tuen saamisen vaikeuteen (3.2). Kolmannen alakategorian muodosti huoli lapsiryhmästä tai työkentästä silloin, kun vastuussa oleva aikuinen vaihtui (3.3). Huoli lapsen tai nuoren pärjäämisestä hänen

TYÖNTEKIJÄN SISÄISEN RISTIRIIDAN KUVAUS TOISTUI AINEISTOSSA USEITA KERTOJA.

tilanteensa muuttuessa tai toimintaympäristön vaihtuessa jäsenyi erilliseksi, neljänneksi alakategoriaksi (3.4). Viidentenä olivat pohdinnat siitä, tuleeko asiakas kuulluksi (3.5).

Useita kertoja koko tutkimusaineistossa toistui työntekijän ”sisäisen” ristiriidan kuvaus, kuten että ”pitäisi riittää kaikkialle, mutta tiedän, etten yksin siihen kykene”. Toisaalta tuntui vaikealta pyytää apua ja jakaa omia töitä muille. Ristiriitaa aiheuttivat samalla epäselvä työnkuva ja ristiriitaiset vaatimukset. Tietyyssä pisteessä asiakkaan auttaminen esimerkiksi kuuluisi jollekin toiselle taholle, mutta tehtävää ei ole yksinkertaista siirtää, koska tarvittavaa ammattilaista ei ole välttämättä saatavilla. Samalla ammattilaiset kuvasivat, että asian siirtäminen oikealle taholle tai ammatti-ihmiselle tuntui vaikealta, jos kyseinen henkilö ei ollut selvillä tilanteesta tai ei tuntenut asiakasta. Avun saaminen tiettyyn tilanteeseen tai asiakkaan saaminen tälle kuuluvan tuen piiriin voikin tuoda mukanaan huolen siitä, miten lapsi tai nuori pärjää uuden aikuisen kanssa tai uudessa ympäristössä. Lapsen tai nuoren voi esimerkiksi olla vaikea puhua vieraalle aikuiselle.

Ammattilainen osana työyhteisää

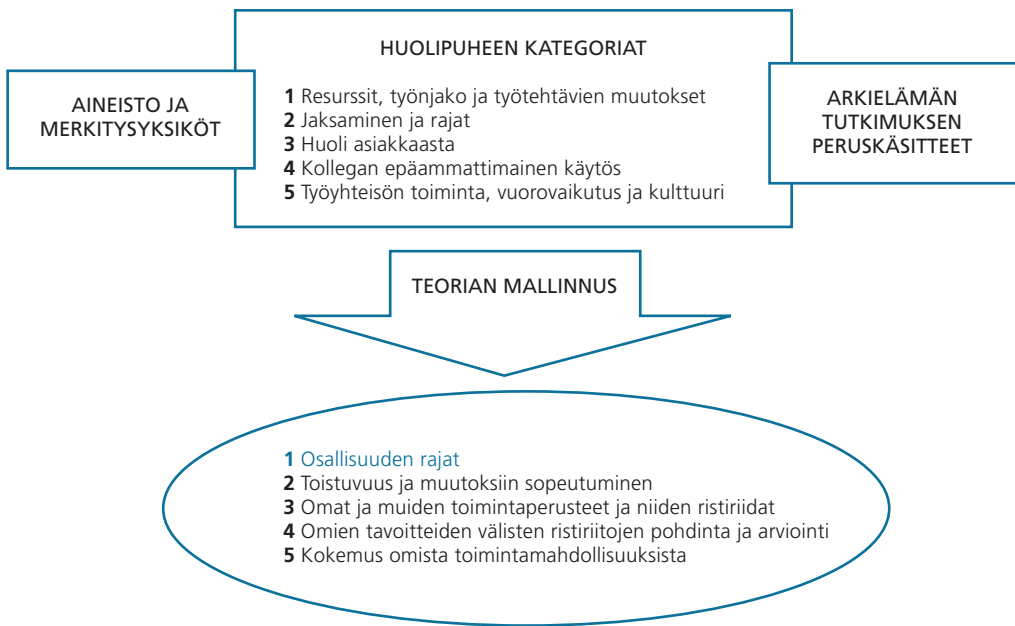
Huolia ja huolehtimista työyhteisöstä ja työpaikan vuorovaikutuksesta sijoittui kahteen pääkategoriaan. Työyhteisön toimintaan, vuorovaikutukseen ja kulttuuriin (5) kytkeytyvät huolet erotettiin niistä kuvauksista, joissa puhuttiin yksittäisen kollegan epäammattimaisesta käytöksestä (4). Aineistoissa teemat kuitenkin risteilivät monin tavoin. Tapa, jolla lapsista puhutaan, ja vaitiolovelvollisuuden ”unohtaminen” (4.1) kytkeytyivät esimerkiksi työyhteisön palaverikäytänteisiin (5.3) ja työpaikan keskustelukulttuuriin (5.1) tai yksittäisen kollegan toimintaan:

”Ongelmallinen on ollut erityisesti yhdellä koululla vallitseva tapa puhua ’ohi kirjanpidon’: joku ottaa asian esille todeten, että tämä on pieni asia, mutta asiaa kuitenkin käsitellään pidempään (4.1). [...] huoltajia ei informoida asian käsittelystä. Näissä tilanteissa en aina tiedä, olisiko minun parempi poistua paikalta vai jäädä. [...] arvelen paikalta poistumisen vaikuttavan kielteisesti yhteistyösuhteeseeni tämän koulun kanssa. Näissä tilanteissa minulle tulee hyvin ristiriitainen olo (5.1, 5.4 ja 2.1).” (Tiivistelmä 5)

Kollegan epäammattimainen käytös (4) tarkoitti vuorovaikutusongelmia tietyn kollegan kanssa (4.2) tai kokemuksia siitä, että työtoveri vei tilaa ja teki asioita, joista ei ollut sovittu (4.4). Oma erillinen ryhmänsä muodostui tapauksista, joissa koettiin työtoverin tai jonkin tahon korostavan tai liioittelevan ongelmia lisäresurssien toivossa, tai sitten asia koski erityiskoulusiiroja (4.3):

”Päiväkodin henkilökunta suhtautuu nähdäkseni kielteisesti ja epäammattimaisesti erääseen erittäin vilkkaaseen poikaan. Poika tarvitsee aikuisten huomiota ja henkilökohtaista ohjausta tavallista enemmän, mutta ei kuitenkaan ole ’sairas’ siinä mielessä kuin henkilökunta näyttää ajattelevan. On mahdollista, että henkilökunta korostaa pojan ongelmalliseen käyttäytymiseen liittyviä havaintojaan, koska diagnoosin myötä ryhmään voitaisiin saada lisäresursseja (4.3). [...] Olen tuntenut itseni tässä tilanteessa yhtäältä vihaiseksi ja toisaalta väsyneeksi ja voimattomaksi (2.3): en tiedä, miten saisin henkilökunnan käsittämään, että se voi omalla toiminnallaan vaikuttaa tilanteiden kehittymiseen (5.4).” (Tiivistelmä 6)

Työyhteisön toimintaa, vuorovaikutusta ja kulttuuria (5) koskevia huolia nimettiin 42. Ne jakautuivat neljään alakategoriaan. Keskustelukulttuurin negatiivisuus tai ongelmista vaikeneminen (5.1) sekä yhteistyön ongelmat tai yhteisten pelisääntöjen puuttuminen (5.2) olivat merkittävimmät teemat työyhteisön kuvauksissa. Pala-verikäytänteiden tehottomuudesta (5.3) oli lähes yhtä paljon mainintoja. Neljännen alakategorian muodostivat pohdinnat siitä, miten saisi toiset mukaan tai ymmärtämään tai miten saisi omat ideat kuuluviin (5.4).

Kuvio 1. Teorian mallinnus huolipuheen kategorioiden, aineiston ja arkielämän tutkimuksen peruskäsitteiden avulla.

HUOLI JA HUOLEHTIMINEN KIETOUTUVAT OSALLISUUDEN RAJAPINTOIHIN

Huolipuheen teemoissa painottuvat eri tavoin arkielämän osa-alueet: rutiinit, yllättävät käänteet, historia ja tulevaisuus. Kukin huolipuheen kategoria kertoo kuitenkin jotain osallisuudesta ja sen rajoista. Teorian mallinnuksen prosessissa (**kuvio 1**) huolipuheen kategoriamallia, arkielämän käsitteistöä, aineistoa ja merkitysyksiköitä vertaillaan ja luetaan rinnakkain. Kategoriamallia tulkittiin erityisesti arkielämän ja osallisuuden konkretisointina: mitä jaettua ja laajemmin eri keskusteluissa toistuvaa osallisten kuvaukset kertovat arjesta, osallisuudesta elämisen näyttämöillä, rutiineista eli toistuvuudesta, muutoksista, tavoitteista, toimintaperusteista ja toimintamahdollisuuksista? Osallisuus ja sen rajojen monitasoinen pohdinta muodostivat huolipuheen ytimen.

Kaikissa huolipuheen kategorioissa oli jollain tavalla kyse osallisuuden rajoista (1), toimijan omien rajojen hahmottelusta, niistä neuvottelusta ja odotuksista jonkun toisen osallisuutta ja muita osallisuuksia

kohtaan. Yksin omien rajojen hahmottelu moninaisissa muutoksissa vaatii käytännössä sitä, että on tiedettävä muidenkin toimijoiden osallisuuksista ja niiden rajapinnoista, jotka nekin ovat jatkuvassa liikkeessä. Rajapintojen haarukointi esiintyy siten kaikissa huolipuheen kategorioissa. Muiden ulottuvuuksien (2–5) voidaan myös ajatella sisältyvän eri tavoin kokemukseen osallisuuksien rajoista ja tarkentavan sitä.

Toistuvuus ja muutokset (2) näyttäytyivät tapojen ja työn rutiinien pohdintana, mutta toistuvuus arjessa on löydettävissä myös kuvauksista, joissa esimerkiksi resurssipulan vuoksi on syntynyt omia tapoja selvittää ja sukkuloida vaatimusten ja olosuhteiden luomien ristiriitojen välillä. Muutoksiin latautui sekä odotuksia että huolta muutosten paljoudesta. Vaikka muutoksilla ylipäätään tavoitellaan usein parempaa arkea, ne ovat samalla yksi jaksamiseen vaikuttava tekijä (Pietarinen, Soini & Pyhäntö 2008). Muutosten toteuttaminen ja vuorovaikutus muutosprosessien ympärillä vaativatkin erityistä huomiota, jotta moninainen kehittämistyö ei jäisi vain arjen kuormittajaksi.

Osallisuuteen sisältyvät toimintaperusteet ja tavoitteet sekä niitä koskevat ristiriidat (3 ja 4) olivat keskeinen osa ammattilaisten välistä yhteistyötä ja työpaikan vuorovaikutusta. Siinä missä joku koki oman työyhteisönsä ”valittavana”, toinen epäili, että aiheellisiakaan epäkohtia tai pulmia ei uskallettu nostaa esiin, koska ”työsuhteet ovat määräaikaista ja kukaan ei halua leimautua hankalaksi tyyppiä”.

Keskenään ristiriitaisia tavoitteita ja toimintaperusteita tuli esiin muun muassa oman jaksamisen ja rajojen tai asiakashuolten pohdintoissa. Ammattilaisella voi olla monia ristiriitaisia ajatuksia suhteessa huolen ilmaiseeseen; jotta muutoksia tapahtuisi, ammattilaisen toimintatapa tulisi olla ”sopivasti erilainen” suhteessa asiakkaaseen (Eriksson & Arnkil 2012). Samoin voidaan ajatella olevan suhteessa kollegaan tai työyhteisöön. Myötäileminen ei muuta asioita, ja liiaksi vallitsevasta käytännöstä poikkeava käytös aiheuttaa vastareaktioita.

Huolen teemojen tarkastelussa näkyivät lisäksi eri toimijoiden eri tilanteissa kokemat toimintamahdollisuudet (5). Ne ovat suhteessa kunkin tilanteen yleisiin toimintamahdollisuuksiin, mutta muotoutuvat henkilökohtaisiksi sen mukaan, millaisia tavoitteita ja osallisuuksia toimijalla kyseisessä tilanteessa on. Toimintamahdollisuuksien ja toimijuuden ristiriidat näyttäytyvät aineistossa yhtenä keskeisenä tasapainoiluna. Tietyssä tilanteessa ammattilainen voi pyrkiä pitämään kiinni vallitsevista oloista tai edistää omalla toiminnallaan käytänteiden uudelleenmuotoutumista: kurottautua kohti uutta ja uuden oppimista.

POHDINTA

Jäsensimme tutkimukssamme ammattilaisten ohjauskeskustelujen kautta avautuvaa kuvaa oppilashuolto-työn arjesta. Tulokset auttavat tunnistamaan työhön sisältyviä ristiriitoja ja kehittämistarpeita sekä ymmärtämään oppilashuollon arjen kokonaisuutta. Kysyimme, 1) millaisia ulottuvuuksia huolista puhuminen saa ammattilaisten ohjatuissa vertaisryhmäkeskusteluissa ja 2) mitä huolipuhe kertoo ammattilaisen arjesta.

Ammattilaiset puhuivat vertaisryhmätilanteissa resursseista, työnjaosta, omasta jaksamisesta sekä asiakkaita koskevista huolista ja työyhteisön vuoro-

vaikutuksesta. Työn arjen kokonaisuus oppilashuollossa näyttäytyy tutkimuksemme valossa erityisesti osallisuuskien rajojen monitasoisena hahmotteluna. Arjessa näkyvät lisäksi toistuvuus ja muutoksiin sopeutuminen, toimintaperusteet ja niihin kytkeytyvät ristiriidat, omia tavoitteita koskevat ristiriidat sekä kokemukset omista toimintamahdollisuuksista.

Tutkimusaineistossa ammattilaiset kuvaavat omaa kokemustaan, tulkintojaan ja mieltään askarruttavaa tilannetta tai ilmiötä. Lisäksi kyse on itselle mielekkästä tavasta puhua asiasta ohjatussa vertaisryhmässä. Kertomus muotoutuu tässä asetelmassa eri tavoin kuin esimerkiksi yksilohaastattelussa tai kyselylomakkeen tekstikentässä. Huolipuheen kokonaisuuskin näyttäytyisi toisenlaisena, jos jokaisesta ohjauskeskustelusta nimettäisiin vain pääteema kaikkien kertomuksessa risteilevien puheen teemojen sijaan.

Koulutuksen rakenne mahdollisti kertomusten rikastumisen keskustelussa: kouluttaja huolehti siitä, että kullakin koulutettavalla oli mahdollisuus tuoda oma asiantuntemuksensa mukaan asian käsittelyyn (ks. Soini ym. 2012). Tiivistelmiä työstettäessä koulutettavat saivat tarkistaa, millaisena ohjauskeskustelu ja oma kertomus näyttäytyivät tutkijalle. Samalla heidän oli mahdollista selventää ja korjata tiivistelmiä ja tehdä tarvittavia lisäyksiä oman viestin selventämiseksi ja ymmärryksen lisäämiseksi. Tutkimuksessa hyödyntämämme vertaisryhmäkeskustelut mahdollistivat ammattilaisten arjesta käytävän keskustelun jatkumisen samalla tavalla kuin ne olisivat arjesta – ajan salliessa – jatkuneet.

Erlaiset organisaatorakenteet ja kulttuurit luovat erilaista arkea rutiineineen ja muutoksineen – ja erilaisia toimintaperusteita, kuten tulkintoja siitä, mitkä ovat sopivia puheenaiheita omassa työyhteisössä. Työssä on tärkeää luoda mahdollisuuksia näkemysten, merkitysten ja toimintaperusteiden jakamiselle ja jaetuista tavoitteista ja toiminnan kohteista neuvottelulle. Esimerkiksi väljäkytkentäisessä organisaatiossa korostuvat ammattilaisten toimintavapaus, matala hierarkia ja heikko ulkoinen kontrolli. Se tuottaa vapautta ja toimintamahdollisuuksia yksilölle, mutta ei välttämättä kannusta tukeutumaan yhteistyöhön kuten tiukkakytkentäisempi (Vähäsantanen, Hökkä, Eteläpelto & Rasku-Puttonen 2012).

Tutkimuksessamme kaikki ammattilaisten huoli-
puheen teemat kytkeytyivät osallisuuden rajapintoi-
hin. Monialainen yhteistyö tuottaa jatkuvaa oman
osallisuuden, asiantuntemuksen ja työnkuvan rajo-
jen pohdintaa. Samanaikaisesti toisten toimijoiden
osallisuuksien ja niiden rajapintojen edes jonkinas-
teinen tuntemus on edellytys monien työtehtävien
tarkoituksenmukaiselle hoitamiselle ja omien tehtä-
vien rajaamiselle.

Osallisuuden rajapinnat on tunnistettu myös
aiemmassa toimijuutta, asiantuntijuutta ja monialais-
ta yhteistyötä koskevassa tutkimuksessa: olennaista
ei ole asiantuntijuuden ja yhteistyön rajapintojen yhe-
teen sulauttaminen tai häivyttäminen vaan työsken-
tely näillä rajapinnoilla (Edwards, Lunt & Stamou
2010; ks. myös Giddens 1991; Huhtasalo 2019)
sekä oman asiantuntijuuden ja aiempien osallisuuk-
sien rajojen ylittäminen (Mälkki 2011, 30–34; 2020;
Korhonen & Nieminen 2010; Onnismaa 2003).

Rajapintojen kohtaaminen ja ylittäminen on
haastavaa ja usein epämukavaa, mutta uuden oppi-
misen näkökulmasta välttämätöntä (Mälkki 2011,
30–34). Mukavuusalueella pysyminen, omiin pe-
rinteisiin työtapoihin ja rutiineihin takertuminen
voi muodostua yhteistyön esteeksi (vrt. Korhonen
& Nieminen 2010). Sen lisäksi, että organisaatiossa
ja työyhteisössä tulisi muotoutua tiloja oman koke-
muksen jakamiselle ja yhteisen ymmärryksen raken-
tamiselle, rakenteiden tulisi kannustaa sekä toimi-
juuteen että yhteistyöhön. Kannustava, turvallinen
ja erilaisuutta hyödyntävä työyhteisö tukee ammat-

tilaista osallisuuden rajapinnoilla ja kurottautuessa
kohti uusia toimintamahdollisuuksia (Vähäsantanen
ym. 2012).

Subjektitieteellisestä näkökulmasta olennaista on
auttaa toimijaa tunnistamaan niitä mahdollisuuksia
ja toiminnan tuloksia, joita tämä jo kyseisellä hetkellä
omalla toiminnallaan tuottaa sekä näkemään vaihtoeht-
oja toteutumassa oleville mahdollisuuksille. Käytän-
nössä toimijoiden omaa ymmärrystä tilanteiden muo-
toutumisesta voidaan lisätä avaamalla arjen dynamiik-
kaa, toimintatapoja, ajankohtaisia muutoksia ja kaikkia
toimijan arjen osallisuuksia sekä näihin kytkeytyviä toi-
mintaperusteita, kuten tässä tutkimuksessa on tehty.

Arkityö on aina tasapainoilua – ei pelkästään
osallisuuden ja osaamisen rajapinnoilla vaan myös
monien mahdollisuuksien, päätösten, tavoitteiden
ja toimintaperusteiden välillä. Työn kehittämisen ja
johtamisen näkökulmista voimme edelleen pyrkiä
ymmärtämään yhä paremmin arkisten toiminnan
tulosten muotoutumista. Tällöin meidän on syven-
nyttävä eri toimijoiden erilaisiin tapoihin perustella
toimintaansa esimerkiksi ristiriitatilanteissa (ks. esim.
Eichinger 2019; Suorsa, 2019).

Perustelujen tutkiminen auttaa tunnistamaan ja
ymmärtämään omaa toimintaa koskevia, usein ris-
tiriitaisiakin tavoitteita ja näkemään työn kehittämi-
sen mahdollisuuksia. Tutkimuksen tulokset kertovat,
millaiset arjen ulottuvuudet määrittelevät ammat-
tilaisten työtä ja auttavat näin tekemään päätöksiä sii-
tä, miten näihin voidaan koulutuksissa, työn arjessa
ja työtä suunniteltaessa tarttua.

MARIA PELTONEN
KM, tohtorikoulutettava
kasvatustieteiden tiedekunta
Oulun yliopisto
 <https://orcid.org/0000-0001-6952-0379>

JUTTA KARHU
KM, tohtorikoulutettava
kasvatustieteiden tiedekunta
Oulun yliopisto
 <https://orcid.org/0000-0001-5576-7207>

TEEMU SUORSA
KT, yliopistonlehtori
psykologian ja kasvatus-
psykologian tutkimuskeskus
Oulun yliopisto
 <https://orcid.org/0000-0002-5639-1149>

HANNU SOINI
FT, professori emeritus

LÄHTEET .....

- Ahtola, A. (2013). Keskitytäänkö oppilashuollossa vääriin asioihin? *Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti* 50 (1), 96–98.
- Ahtola, A. & Niemi, P. (2014). Does it work in Finland? School psychological services within a successful system of basic education. *School Psychology International* 35(2), 136–151. DOI: <https://doi.org/10.1177/0143034312469161>.
- Arnkil T. E., Eriksson E. & Arnkil R. (2000). *Palveluiden dialoginen kehittäminen kunnissa. Sektorikeskeisyydestä ja projektien kaaoksesta joustavaan verkostointiin*. Raportteja 253. Helsinki, Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus.
- Busch-Jensen, P. & Schraube, E. (2019). Zooming in zooming out: Analytical strategies of situated generalization in psychological research. Teoksessa C. Højholt & E. Schraube (toim.) *Subjectivity and knowledge: Generalization in the psychological study of everyday life*. Cham: Springer, 221–241.
- Charmaz, K. (2014). *Constructing Grounded Theory*. London: Sage.
- Dreier, O. (1999). Personal trajectories of participation across contexts of social practice. *Outlines, Critical Practice Studies* 1(1), 5–32.
- Dreier, O. (2011). Personality and the conduct of everyday life. *Nordic Psychology* 63(2), 4–23. DOI: <https://doi.org/10.1027/1901-2276/a000030>.
- Dreier, O. (2016). Conduct of everyday life: Implications for critical psychology. Teoksessa E. Schraube & C. Højholt (toim.) *Psychology and the Conduct of Everyday Life*. Lontoo: Routledge, 15–33.
- Edwards, A. (2005). Relational agency: Learning to be a resourceful practitioner. *International Journal of Educational Research* 43(3), 168–182.
- Edwards, A. (2012). The role of common knowledge in achieving collaboration across practices. *Learning, Culture and Social Interaction* 1(1), 22–32. DOI: doi.org/10.1016/j.lcsi.2012.03.003.
- Edwards, A., Lunt, I. & Stamou, E. (2010). Inter-professional work and expertise: New roles at the boundaries of schools. *British Educational Research Journal* 36(1), 27–45.
- Eichinger, U. (2019). What's Up? The possibilities of subject-scientific practice research in social work: A methodological "explorative report". *Annual Review of Critical Psychology* 16, 671–684.
- Eriksson, E. & Arnkil, T. E. (2012). *Huoli puheeksi. Opas varhaisista dialoageista*. Opas 60 Stakes. 8. painos. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus (Stakes).
- Eteläpelto, A., Heiskanen, T. & Collin, K. (2011). Mahdollisuudet, tilat ja toisin toimimisen paikat työssä ja koulutuksessa. Teoksessa A. Eteläpelto, T. Heiskanen ja K. Collin (toim.) *Valta ja toimijuus aikuiskasvatuksessa*. *Aikuiskasvatuksen 49. vuosikirja*. Helsinki: Kansanvalistusseura, 357–367.
- Giddens, A. (1991). *Modernity and self-identity: Self and society in the late modern age*. Cambridge: Polity Press.
- Glaser, B. & Holton, J. (2004). *Remodeling Grounded Theory*. *Forum Qualitative Sozialforschung / Forum: Qualitative Social Research* 5(2).
- Glaser, B. & Strauss, A. (1967). *The Discovery of Grounded Theory*. Chicago: Aldine.
- Højholt, C. (2011). Cooperation between Professionals in Educational Psychology – Children's Specific Problems are Connected to General Dilemmas in Relation to Taking Part. Teoksessa H. Daniels & M. Hedegaard (toim.) *Vygotsky and special needs education: Rethinking support for children and schools*. London: Continuum, 67–85.
- Højholt, C. (2016). Situated Inequality and the Conflictuality of Children's Conduct of Life. Teoksessa E. Schraube & C. Højholt (toim.) *Psychology and the Conduct of Everyday Life*. London: Routledge, 145–163.
- Højholt, C. & Kousholt, D. (2019). Developing knowledge through participation and collaboration: Research as mutual learning processes. *Annual Review of Critical Psychology* 16, 575–604.
- Højholt, C. & Schraube, E. (2016). Introduction: Toward a Psychology of Everyday Living. Teoksessa E. Schraube & C. Højholt (toim.) *Psychology and the Conduct of Everyday Life*. Lontoo: Routledge, 1–14.
- Holzkamp, K. (1983). *Grundlegung der Psychologie*. Frankfurt M, Campus.
- Holzkamp, K. (2013, alkup. 1991). What Could a Psychology from the Standpoint of the Subject be? Teoksessa E. Schraube & U. Osterkamp (toim.) *Psychology from the Standpoint of the Subject. Selected Writing of Klaus Holzkamp*. Hampshire: Palgrave Macmillan, 46–59.
- Huhtasalo, J. (2019). Opettajan asiantuntijuus muutoksessa – asiantuntijuus ja sen jakamisen diskurssit digitaalisessa oppimisympäristössä. *Kasvatus & Aika* 13(4), 45–64. DOI: <https://doi.org/10.33350/ka.79620>.
- Kalliomäki-Levanto, T. (2009). *Keskeytykset ja katkokset työn etenemisessä: Edeltävät tekijät, epäjatkuvuusolosuhteet ja niistä selviytyminen tietotyössä*. Helsinki: Työterveyslaitos.

- Kiilakoski, T. (2014). *Koulu on enemmän. Nuorisotyön ja koulun yhteistyön käytännöt, mahdollisuudet ja ongelmat*. Julkaisuja 155. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
- Kontio, M. (2013). *Jaetun ymmärryksen rakentuminen moniammatillisten oppilashuoltoryhmien kokouksissa*. Acta Universitatis Ouluensis. Series E, Scientiarum socialium 138.
- Korhonen, V. & Nieminen, J. (2010). Nuorten ohjauksen kentät ja monialaisen yhteistyön mahdollisuudet. *Nuorisotutkimus* 28(3), 3–17.
- Leiman, M. (2015). Dialogisen hahmotustavan käsitteelliset työvälineet. Teoksessa M. Koivuluhta, & P. A. Kauppila (toim.) *Toimijuuden tuki: dialoginen ohjaus*. Publications of the University of Eastern Finland. Joensuu: Itä-Suomen yliopisto, 31–40.
- Martin, J. (2006). Social cultural perspectives in educational psychology. Teoksessa P. Alexander & P. Winne (toim.) *Handbook of educational psychology*. Mahwah NJ: Erlbaum, 595–614.
- Mälkki, K. (2011). *Theorizing the nature of reflection*. Helsinki: University of Helsinki.
- Mälkki, K. (2020). Spaces of Care and Multiple Voices. *Journal of Transformative Education* 18(1), 3–7. DOI: <https://doi.org/10.1177/1541344619890702>.
- Opetushallitus (2016). *Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014*. Helsinki: Opetushallitus.
- Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013.
- Onnismaa, J. (2003). *Epävarmuuden paluu: Ohjauksen ja ohjausasiantuntijuuden muutos*. Joensuu: Joensuun yliopisto.
- Onnismaa, J. (2011). *Ohjaus- ja neuvontatyö: Aikaa, huomiota ja kunnioitusta*. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Onnismaa, J. (2014). R. Vance Peavyn sosiodynaaminen ohjaus. *Aikuiskasvatus; aikuiskasvatustieteellinen aikakauslehti* 34(4), 296–300.
- Pietarinen, J. & Soini, T. & Pyhälä, K. (2008). Pedagoginen hyvinvointi – uutta ja tuttua koulun arjessa. Teoksessa K. Lappalainen, M. Kuittinen & M. Meriläinen (toim.) *Pedagoginen hyvinvointi*. Helsinki: Suomen kasvatustieteellinen seura, 53–74.
- Roth, W.-M. & Jornet, A. (2016). Perezhivanie in the light of the later Vygotsky's Spinozist turn. *Mind, culture, and activity* 23(4), 315–324. DOI: <https://doi.org/10.1080/10749039.2016.1186197>
- Schraube, E. & Højholt, C. (2016). *Psychology and the Conduct of Everyday Life*. London: Routledge.
- Silvonen, J. (1987). Psykologia kriittisenä subjektitieteenä. *Tiede & Edistys* 12(1), 56–62.
- Silvonen, J. & Keso, P. (1999). Grounded Theory aineistolähtöisen analyysin mallina. *Psykologia* 34(2), 88–96.
- Soini, H. & Mäenpää, M. (2012). *Konsultatiivinen menetelmä ja ohjauksellisen työotteen vakiinnuttaminen opetus- ja kasvatustyössä*. Verkko, Tehostetun ja erityisen tuen kehittämisverkosto.
- Soini, H., Rantanen, A. & Suorsa, T. (2012). *Ohjaus- ja vuorovaikutustaitoja oppimaan. Konsultatiivinen työote ohjaustaitojen koulutusmenetelmänä*. Oulun ja Kiimingin oppilashuollon kehittämisverkosto.
- Suhola, T. (2017). *Asiakaslähtöisyys ja monialainen yhteistyö oppilashuollossa: Oppilashuolto prosessi systemisenä palvelukokonaisuutena*. Lappeenranta: University of Technology.
- Suorsa, T. (2014). *Todellista on mahdollinen. Systeeminen ja subjektitieteellinen näkökulma kasvatopsykologiseen kokemuksen tutkimukseen*. Oulu: Oulun yliopisto.
- Suorsa, T. (2015). Solution-focused therapy and subject-scientific research into the personal conduct of everyday living. *Outlines, Critical Practice Studies* 16(2), 126–138.
- Suorsa, T. (2018). Kasvatopsykologia monitieteisessä kokemuksen tutkimuksessa: kehityksen sosiaalinen tilanne ja perusteltu osallisuus elämisen näyttämöillä. Teoksessa J. Toikkanen & I. A. Virtanen (toim.) *Kokemuksen tutkimus VI. kokemuksen käsite ja käyttö*. Rovaniemi: Lapland University Press, 85–108.
- Suorsa, T. (2019) Identifying and analysing personal participation in Finnish pupil welfare work. *Annual Review of Critical Psychology* 16, 1 282–1 298.
- Vähäsantanen, K., Hökkä, P., Eteläpelto, A. & Rasku-Puttonen, H. (2012). Opettajien ammatillinen identiteetti, toimijuus ja sitoutuminen väljä- ja tiukkakytkentäisessä koulutusorganisaatiossa. *Aikuiskasvatus* 32(2), 96–106.

Tarjoo käsikirjoitusta teemaan!

Aikuiskasvatus katsoo tulevaisuudessa laajasti yhteiskuntaan.

AIKUISKOULUTUSPOLITIikka, 4/2020

Vielä ehdit lähettää näkökulman ja puheenvuoron teemanumeroon, jossa pureudutaan kriittisellä otteella aikuiskoulutuspolitiikan eri ulottuvuuksiin, kuten miten aikuiskoulutusta koskevia päätöksiä tehdään, miten syntyvät linjaukset aikuisten kouluttamiseksi ja mitä aikuiskoulutuspolitiikalla tuotetaan.

Aikataulu: Lähetä käsikirjoitus viimeistään 7. elokuuta. Ilmestyy joulukuussa 2020.

Toimituskunnassa numerosta vastaa **Nina Haltia**.

SIVISTYSTYÖ PLANETAARISTEN KRIISIEN AJASSA, 1/2021

Miten sivistystyö voisi edistää sosiaalista, taloudellista ja ekologista kestävyyttä? Ekososiaalista sivistystä tarkastellaan planetaarisuuden ja kestävänsä kehityksen näkökulmista. Teemanumero juhlistaa Sivistystyön vapaus ja vastuu (SVV) -ohjelman kymmenvuotisuutta. Käsikirjoituksia pyydetään aikuiskasvatusalan toimijoiden ohella köyhyys-, yhteiskunta-, ilmasto-, ympäristö- sekä media-alan asiantuntijoilta.

Aikataulu: Lähetä tiedartikkelin käsikirjoitus viimeistään 7. elokuuta. Ilmestyy maaliskuussa 2021.

Toimituskunnassa numerosta vastaa **Hanna Toiviainen**.

TUTKIJA JA AKTIVISTI, 1/2022

Tutkimusta tehdään, jotta ymmärretään paremmin todellisuutta. Joskus lisääntynyt ymmärrys saattaa johtaa siihen, että vallalla oleva kehityskulku pitää kääntää. Teemanumerossa paneudutaan tutkijan ja aktivistin roolien väliseen jännitteeseen. Tutkimuksen poliittisuus, vahvistuva eettisyyden tarve monimutkaistuneessa maailmassa ja dystooppiset tulevaisuuskuvaavat vaativat tutkijaa asemoitumaan uudella tavalla yhteiskunnassa. Näkökulmana aktivismiin voi olla esimerkiksi elämän edellytysten jatkuminen, tasa-arvon kysymykset tai aktiivinen kansalaisuus. Käsikirjoitukset voivat olla yhtä hyvin aikuiskasvatuksen ytimessä kuin tieteiden rajat ylittäviä, teoreettisia, käsitteellisiä tai empiirisiä.

Aikataulu: Lähetä tiedartikkelin käsikirjoitus viimeistään 20. huhtikuuta 2021. Näkökulmat, puheenvuorot ja kirja-arviot ehtivät mukaan elokuussa 2021. Ilmestyy maaliskuussa 2022.

Toimituskunnassa numerosta vastaa **Arto O. Salonen**.

NÄIN TARJOAT KÄSIKIRJOITUSTA TEEMANUMeroon

- Lue kirjoittajaohjeet
- Kerro, miksi käsikirjoituksesi on ajankohtainen juuri nyt ja minkä asian haluat sillä tuoda keskusteluun.
- Meilaa käsikirjoitus toimitukseen (terhi.kouvo@kvs.fi).

Lisätiedot:
toimituspäällikkö Terhi Kouvo, 0400 396 437,
terhi.kouvo@kvs.fi